

Hála istennek, a „tejháború” és a gázért folyó csaták” eddig még nem vezettek katasztrófális eredményekhez. Még ha Minszkből a „belarusz tejföl elleni tervezett támadás” miatt hallatszanak is segélykiáltások, Moszkva meg azt mondja, hogy orosz pénz nélkül Belarusz nem tud fennmaradni. Én nem szeretnék most döntőbíráskodni az ügyben, hogy kinek van igaza, és ki a hibás – a következtetéseket vonják le önállóan az *Argumenti i Fakti* (‘Érvek és Tények’) olvasói. Csak egyet mondok: a legrosszabb scenáriónak elvben nem kellene bekövetkeznie. Rokon népek – akiket hasonló nyelv, közös történelem és vallás köt össze, egyfolytában ostobaságokon huzakodnak: azt magyarázzák, hogy ki kinek van jobban lekötelezve. Meg kellene érteni, hogy szükségünk van egymásra. Sem az Európai Unió, sem pedig az Egyesült Államok senkinek nem fog semmit tálcán kínálni. A gazdaság összeomlása, amely a Szovjetuniót elhagyó köztársaságokban történt, hétköznapi valóság lett: a Nyugat által ígért paradicsomról kiderül, hogy valójában csalóka látszat. Oroszországnak pedig vigyázni kellene, hogy milyen jelzőket és megfogalmazásokat használ, ha legközelebbi szövetségeseinket szólítjuk meg. Végére is, ne felejtjük el, hogy számítanak ránk. Ha pedig dolgaink nem alakulnak kellőképpen az adott pillanatban, akkor ülünk le egy asztalhoz közösen, és tegyük rendbe őket.

(*Argumenti i Fakti*)

Olga Podoszenova

Északi őslakosok győzelme a legfelsőbb bíróságon

Az Orosz Föderáció alkotmánybírósága megengedte az északi népcsoportokhoz tartozóknak, hogy saját sok évszázados hagyományaiknak megfelelően vadászhasanak. A bíróság határozata precedens értékű Oroszországban: a legfelsőbb bíróság első alkalommal kelt az északi kis lélekszámú őshonos népek védelmére.

A bírósági tárgyalásra Gennagyij Scsukin fellegbevézése miatt került sor – Scsukin a pa-

rányi „Amjakszin” (‘Medve’) dolgán északi népcsoport családi törzsközösségének előjárója, a Tajmiri Dolgán-Nyenyec járás északi kis lélekszámú őshonos népek civil szövetségének elnöke. Az Orosz Föderáció alkotmánybírósága megvizsgálta „A vadászatról és a vadászati erőforrások megőrzéséről és az Orosz Föderáció egyes jogszabálymódosításairól” szóló szövetségi törvény 19. cikkelye rendelkezéseinek alkotmányosságát, amelyek az északi kis lélekszámú őshonos népek képviselője szerint nem engedik meg, hogy a vadon élő állatok kilövésének jogát a családi törzsközösségek tagjairól más vadászokra ruházzák át.

A világ közössége az őslakosok ügyét a világ civilizációjának fontos értékeként ismerte el és ezt számos nemzetközi jogi eszközzel meg is erősítette, például, „A független államokban élő őshonos és törzsi népekről szóló Egyezményben, és az Őslakos Népek Jogairól Szóló ENSZ Deklarációban.

Az őshonos kisebbségek jogai – összhangban az általánosan elfogadott nemzetközi szabályokkal – azt a célt szolgálják, hogy az Oroszországi Föderáció jogalkotását is szavatolják, többek között az alkotmányt is. A szövetségi törvény szerint kis lélekszámú őshonos népeknek számítanak azok a népek, akik „azokon a területeken élnek, ahol őseik hagyományosan letelepedtek, megőrizték a hagyományos életmódot, gazdasági tevékenységeket és a kézműipart, akiknek lélekszáma kevesebb mint 50 000 az Oroszországi Föderációban, és különálló etnikai közösségnek ismerik el magukat”.

A gyakorlatban azonban egyáltalán nem egyszerű az orosz észak lakóinak hagyományos életformát folytatniuk. Lagnagyij Shchukin, aki alkotmánybíróság elé vitte panaszát, öt évvel ezelőtt lett érintett az illegális vadászat ügyében. A vád szerint törvénytelen javaslatot tett a közösség vezetőinek az északi vad rénszarvas vadászatát illetően A szabályok szerint a határterületen élő őslakos népek minden tagját kvóta illeti meg – fejenként nyolc rénszarvas. Ugyanakkor csak személyesen szabad elejteni őket. A bűnüldöző szervek tiltják a kvóta átadását más vadásznak. Scsukin azonban azt javasolta, hogy gyűjtsék

össze a közösség valamennyi tagjának a kvótáját (ez összesen 217 rénszarvast jelentett), és adják át a vadászati jogot néhány hivatásos vadásznak, akik a helyi lakosok közül valók.

Az ilyen elképzeléshez Scsukin szerint a szövetségi vadászati törvény 19. cikke szolgáltat jogalapot, amely a hagyományos vadászatban résztvevő felek elnevezést nemcsak a kis lélekszámú őshonos népek tagjaira, hanem közösségükre is vonatkoztatja. A törvény ugyancsak rámutat a vadászat szabad (engedély nélküli) megvalósulási rendjére a meghatározott keretekbe. Továbbá megszabja, hogy a vadászati termékek kétféleképpen használhatók fel: a személyes fogyasztásra és értékesítésre.

Gennagyij elképzelése nem tetszett a rendőreinek. A dolgán közösség főemberét orvadászatra való felbujtással vádolták, és 120 ezer rubel [532 ezer HUF] büntetésre ítélték. A bíróság véleménye alapján a szövetségi vadászati törvény 19. cikke azt feltételezi, hogy a hagyományos vadászat jogát az őshonos kisebbségek minden egyes tagja csak egyénileg gyakorolhatja, és az nem ruházható át a közösség által meghatalmazott vadászra.

Scsukin későbbi próbálkozásai sem vezettek eredményre, amikor a büntetés ellen fellebbezett. A fellebbviteli bíróságok olyan döntést hoztak, hogy a törvény szerint a hagyományos vadászatban a kis lélekszámú őshonos népek minden egyes tagja jogát kizárólag egyénileg gyakorolhatja. Scsukin próbálta bebizonyítani, hogy az északi közösségek valós életkörülményei között ez az eljárás nem alkalmazható. Tudvalevő, hogy a vadászati törvény értelmében csak a nagykorú állampolgárok rendelkeznek vadászati joggal, akiknek fegyverük és vadászati engedélyük van. Ugyanakkor biológiai erőforrásokra a közösség minden tagjának szüksége van.

Scsukin úgy döntött, hogy nem adja fel, és az alkotmánybírósághoz fordult. Fontos megjegyezni, hogy ez idáig az Orosz Föderáció még nem foglalkozott közvetlenül a kis lélekszámú őshonos népek jogait érintő ügyekkel.

Gennagyij Scsukin követelte, hogy ismerjék el alkotmányellenesnek a vadászati törvény 19. cikkét, amelyben az őslakos népek

hagyományos vadászati tevékenységéről van szó. Az alkotmánybíróság ülésén az északi kis lélekszámú őshonos népek képviselője megkísérelte elmagyarázni a bíróság tagjainak, hogy az igazságtalan törvény éhezésre ítéli az északiakat, megbontja több évszázados hagyományait és a közeljövőben a kis népek eltűnéséhez fog vezetni.

A dolgán főembere elmesélte saját családjának tragikus történetét, amely annak idején erőltetett asszimilációnak lett alávetve: „Az nem él meg a tundrán, aki a haszonra számít, épp ezért ott nagyon fontos az emberek és a rokoni kapcsolatok ereje.”

„Szervezetünknek erős védettséget ad a hús és a hal. Nélkülük nem maradnánk életben. A bentlakásos iskolában kérték a gyerekeket, hogy iktassák be az étrendjükbe a halat és a húst. A gyerekek titokban esznek húst, amit a szülők hoznak nekik. Télen a kis szellőztetőablakba akasztják, este pedig, amikor mindenki elment, fátotztak belőle, hogy hagyományos táplálékkal tartsák fenn az erejüket és a védettségüket, és így van ez mind a mai napig...”

„A krasznojarszki határterület bizonyos értékeket állapít meg az őslakos népek számára, hogy kinek mennyi jár, egy emberre kiszámolva – magyarázta Scsukin. – De vannak emberek, főként az idősek, a nők, a gyerekek, a fogyatékosok, akik csak korlátozott mértékben férnek hozzá a biológiai erőforrásokhoz, hiszen nincs fegyverük vagy kellő eszközük azok megszerzéséhez. A közösségekben ott vannak a vadászok, akik táplálékot szereznek mindannyiunk számára. Így volt ez nálunk évszázadok óta. Mindig vittünk egy-egy darab húst vagy halat az időseknek, a nőknek, akiknek szükségük volt az élelemre. Mindig is megtartottuk ezeket a szokásokat. Különben kis népként eltűnnénk a föld színéről.”

Scsukinéknak nem volt könnyű megvédeni jogaikat és eligazodni a jogi szörszálhasogatás útvesztőjében: bonyolult volt eljutni az igazságig a megfogalmazásokkal és értelmezésekkel folytatott harcban.

Mint Mihail Barscsevszkij – az orosz kormány teljhatalmú megbízottja az alkotmánybíróságon – értékelésében hangsúlyozta, összhangban az állatvilágról szóló törvénnyel,

azoknak az orosz embereknek, akiknek a fennmaradása elődeik hagyományos létfenntartási rendszerén alapszik, ideértve a vadászatot és a halászatot, joguk van a vadállatok hagyományos módszerrel való elejtésére. A vadászati törvény, a maga nemében, számos előnyt biztosít az őshonos kisebbségeknek, többek között engedélyhez nem kötött vadászati jogot, hogy ne szenvedjenek szükségét.

„Így feltételezzük, hogy a vadászati törvény 19. cikkének rendelkezései, mint amelyek arra irányulnak, hogy a legkedvezőbb (előnyös) feltételeket teremtsék a kis lélekszámú őshonos népek számára jogaik gyakorlásához a vadászat terén, nem tekinthetők ellentétesnek az Orosz Föderáció alkotmányával” – vonja le következtetését Barscsevszkij. Ezt az álláspontot osztja Mihail Krotov is, aki az Orosz Föderáció elnöki megbízottja az alkotmánybíróságban, de az ő következtetése szerint a regionális szintű jogi szabályozás hiányosságai vezettek Scsukin jogainak megsértéséhez.

Az északi őshonos kisebbségekre vonatkozó jogszabályok hiányosságai olyan téma, amelyről az őslakosság képviselői nem először kíséreltek meg nyilvános vitát nyitni, és a hatalom különböző szintjei elé tární azt.

Vlagyimir Cvil ügyvéd, aki előkészítette az alkotmányjogi panaszt, és Gennagyij Scsukint képviselte az Alkotmánybíróságon, olyan érveket fogalmazott meg, amelyek segítettek bizonyítani a követelések érvényességét. „A kis lélekszámú őshonos népek eredetiségének elemei nemcsak a kisebbség jog által védett érdekét jelentik, hanem jog felett álló társadalmi-biológiai és civilizációs értéket is képviselnek, amely az emberiség bizonyos csoportjainak történelmileg kialakult életmódjában fejeződik ki, amely tükrözi az ember és a környező világ természeti egymás mellett élését, lehetővé teszi a nehéz természeti-éghajlati viszonyokhoz való alkalmazkodást, és képes ilyen körülmények között önállóan és környezetbarát módon biztosítani az életet és a természeti erőforrásokkal való gazdálkodást.

Az ügyvéd hivatkozott azokra a nemzetközi normákra és előírásokra, amelyek azon alapszanak, hogy az őshonos kisebbségek egyik alapvető törvényes érdeke épp a természeti

erőforrásokkal való gazdálkodáshoz való joguk, amely a hagyományos módon folytatott élet, gazdálkodás és létfenntartás alapját adja.

Fő érvként azt hozta fel az ügyvéd, hogy a szövetségi vadászati törvény 19. cikke, mint amely a jelenlegi joggyakorlat értelmében a vadászati erőforrások kizárólag személyes kiaknázását teszi lehetővé, „megfosztja a megfelelő biztosítékoktól az őshonos kisebbségekben azokat a személyeket, akik objektív okokból nem tudnak közvetlenül részt venni a vadászatban.

Először is, olyan jogalanyokról van szó, akik körülményeik miatt nem tudnak vadászni, általában életkoruk vagy egészségi állapotuk miatt.

Másodsorban, nekik – a szövetségi vadászati és fegyverviselési törvény rendelkezései alapján – törvényesen nincs vadászati joguk abból az okból kifolyólag, hogy nem rendelkeznek a fegyverszerzés, -tartás és -használat jogával, amely magyarázható a fentebb említett élettani okokkal, és a kis lélekszámú őshonos népek hagyományos munkamegosztásával is, különösképpen a férfiak és nők családon belüli munkamegosztásával.”

Az alkotmánybíróság a dolgán közösség vezetőjének oldalára állt. A bírák elismerték, hogy Gennagyij Scsukinnak minden jogalapja megvolt, hogy hivatásos vadászoknak adja át a közösség azon tagjainak a kvótáját, akik nem tudnak önállóan vadászni.

„Ebben az esetben a vadászati törvény vitatott cikke nem ellentétes az alkotmánnyal – határozott a bíróság – az alsóbb szintű bíróságok és más állami szervek egyszerűen helytelenül értelmezték ezt a törvényt.”

Az Orosz Föderáció ítéletében rámutatott arra, hogy el kell ismerni, hogy a szövetségi vadászati törvény 19. cikke nem mond ellent az orosz alkotmánynak, mivel magában foglalja, hogy a közösség minden tagja, függetlenül attól, hogy ő maga vadászhat-e, rábízhatja a vadászatot a közösség egyik tagjára.

„A vitatott cikk a vadászati törvényben azt jelenti, hogy a közösség minden tagja, függetlenül attól, hogy ő maga vadászhat-e, rábízhatja a vadászatot a közösség egyik tagjára” – mondta Szergej Mavrin előadó bír.

A vadászati törvény 19. cikkének most feltárt alkotmányjogi értelmezése kötelező érvényű, a Gennagyij Scsukin ügyében korábban hozott ítéletet hatályon kívül helyezi.

Vlagyimir Cvil véleménye szerint az alkotmánybíróság ítélete az északi kis lélekszámú őshonos népek ügyében szimbolikus értékű, „mivel az őshonos kisebbségek természetes érdekeit épp elég hosszú ideig nyomták el a többség jogai és érdekei”. Az ügyvéd kiemelte, hogy „a kis népek jogai fontos részét képezik az emberiség kulturális sokféleségének és történelmi örökségének, hiszen ez a kegyetlen természeti és éghajlati körülmények közepette való fennmaradást jelentette több évszázadon keresztül. A civilizációs sokféleségnek ezt a rétegét nem szabad pusztulásra ítélni, hanem támogatni kell.”

„Ez az eset példa nélküli Oroszország újabb történelmében, amikor is az alkotmánybíróság első alkalommal vizsgálta felül az északi őshonos kisebbségek ügyét – fejt ki véleményét a bírói döntésről Rogyion Szuljandziga, az északi kis lélekszámú őshonos népek támogatási központjának igazgatója a Bellona környezetvédelmi-jogi alapítvány tudósítójának. – Úgy tekintünk a kedvező elbírálásra, mint a jogállamiság megnyilvánulására, ami további pozitív jogalkalmazási gyakorlathoz vezet majd az egyes helyeken. Ugyanakkor tisztában vagyunk azzal, hogy ez csak egy része az

őshonos népek élettevékenységének és a természeti erőforrások hagyományos kihasználásának, amely azt célozza, hogy vadászati jog területén megvalósuljon a személyes felhasználáshoz és a hagyományos élelmiszerekhez való jog. Nem kevés hasonló probléma halmozódott fel az őshonos népek halászatát illetően is, amelyekkel foglalkoznunk kell. Remélem, ez a kérdés is eljut az alkotmánybíróságig.”

Rogyion Szuljandziga meglátása szerint az alkotmánybíróság határozatában még egy fontos pont van, nevezetesen, hogy „ez egyetemes megoldást kínál a közösség minden tagja számára, legyen valaki hivatásos vadász, nyugdíjas, pedagógus vagy alkalmazott, hogy megillessék a hagyományos ételek és a vadászat. Ez elvi és alapvető kérdés.”

„Amikor megkaptam a bíróság levelét, az egész tundrán hírül adtam!” – meséli Scsukin – Mindenki örvendezett, hogy az alkotmánybíróság megvizsgálta a panaszunkat. A „megvizsgál” szó számunkra már önmagában védelmet jelentett a jogfosztottság ellen, amelyben élünk. Szibériában, a Távols-Keleten és a sarkkörön túl minden nép várja az igazság kimondását az ügyben, hogy mi is a világon vagyunk.”

(*Ekologija i pravo*)⁴

4 A Bellona nonprofit környezetvédelmi-jogi alapítvány támogatásával 2002 óta megjelenő folyóirat.

E SZÁMUNK SZERZŐI:

- Erdős Márton* doktorjelölt, Károli (Méltányosság Politikaelemző Központ),
Gáspár Református Egyetem, Budapest
Történelemtudományi Doktori Iskola, Budapest
- Kamarás István* OJD szociológus, egyetemi oktató, az MTA doktora, Budapest
- Kapronczay Károly* történész, egyetemi tanár, Budapest
- Dr. Ménes András* (MBA; PhD) közgazdász, Budapest
- Németh István* egyetemi tanár, Budapest
- N. Szabó József* professor emeritus, Nyíregyházi Egyetem
- Paár Ádám* történész PhD, politológus
- (Méltányosság Politikaelemző Központ), Budapest
- Palkó László András* postai alkalmazott, Budapest
- Dr. Priegeer Adrienn* PhD, egyetemi adjunktus, Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest
- Dr. Prugberger Tamás*, az MTA doktora, professor emeritus, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
- Dr. Surányi Dezső* történelmi ökológus, botanikus, c. egyetemi tanár, Cegléd
- Trembeczki István* egyetemi tanársegéd, Debrecen

TARTALOMJEGYZÉK

<i>Trembeczki István: Vissza a múltba? Előre a csillagokhoz?</i> A klíma-fordulópont és a „multiplanetáris emberiség” kérdőjelei	1
---	---

MŰHELY

<i>Dr. Prieger Adrienn: Az Európai Unió és Törökország</i> stratégiai szerepvállalása a Kelet-Mediterráneum térségben	12
<i>Prugberger Tamás: Hozzászólás a Tudományos Akadémia</i> és kutatóhálózata, valamint a felsőoktatási, és más intézeti kutatások reformjához	18
<i>Kamarás István: Széljegyzetek József Attila olvasástörténetéhez</i>	27
<i>Surányi Dezső: Virágok, virágénekek és a virágnyelv.</i>	40

SZÁZADOK

<i>Palkó László András: A romlás virágai. Jeles ünnepek és</i> tragikus hétköznapiak a történelmi Magyarország felbomlása idején, 1918 novembere – 1920. június 4. (2. rész).	51
<i>Németh István: A nemzetiszocializmus ideológiai alapjai</i>	79
<i>Erdős Márton: Angol–amerikai komédia, itáliai és kelet-közép-európai</i> tragédia. Az olasz fordulat (1943) római magyar követségi jelentések tükrében	88
<i>Ménes András: Száz éve hunyt el Ernst Haeckel</i>	95
<i>N. Szabó József: A Nemzeti Parasztpárt véleménye a háború utáni</i> kulturális élet átalakításáról (1945–1946)	97

NAPLÓ

<i>Paár Ádám: Egy bátor ember élete és utóélete.</i>	102
<i>Kapronczay Károly: Horánszky Nándor életművének bemutatása</i>	107

KÜLFÖLDI FOLYÓIRATOKBÓL

Kszenyija Zubacseva: Csernobil – Anatolij Gyatlov igaz története (109) Zanny Minton Beddoes: Szent és tisztátalan (111) Theres Lüthi: A Nobel-díjas Werner Arber hisz a teremtésben (112) Jonathan Stevenson: Abéke ára Észak-Írországban (115) Margaret MacMillan: Figyelmeztetés Versailles-ból. 1919 tanulságai száz év után (119) Georgij Zotov: Együtt vagy egymás ellen. Ki lesz az Oroszország és Belarusz közti tej- és kolbászcsata vesztese? (123) Olga Podoszenova: Északi őslakosok győzelme a legfelsőbb bíróságon (125)

KÉPEK

F. Farkas Tamás grafikái (39, 108)

Tisztelt Előfizetőink!

A Tudományos Ismeretterjesztő Társulat 1841-ben jött létre a tudományos ismeretek népszerűsítésére, a magyar társadalom tudásszintjének emelésére. Ennek szolgálatában indította el a Társulat sok évtizede ismeretterjesztő folyóiratait, melyek nélkülözhetetlenné váltak az utóbbi fél évszázad iskolai oktatásában, a tudományos igényű, korszerű ismeretközlésben. A természet-tudományi és társadalomtudományi tudás terjesztése céljából, mindent megteszünk annak érdekében, hogy lapjaink minél szélesebb közönséghez és minél kedvezőbb áron jussanak el. Ezt szolgálja 2019. évi akciónk, melynek keretén belül a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat által kiadott lapok – az Élet és Tudomány, a Természet Világa és a Valóság – együtt kedvezményesen fizethetők elő. Célunk, hogy Előfizetőink minél kisebb ráfordítással jussanak hozzá a tudomány legújabb eredményeihez, több lap együttes előfizetése csökkenti az Önök eddigi költségeit.

A következő előfizetői csomagokat ajánljuk:

Élet és Tudomány, Természet Világa és Valóság együttes előfizetés:

Egy évre: 32 640 Ft helyett 22 800 Ft
Fél évre: 16 860 Ft helyett 12 120 Ft

Élet és Tudomány és Természet Világa együttes előfizetés:

Egy évre: 24 240 Ft helyett 18 000 Ft
Fél évre: 12 660 Ft helyett 9660 Ft

Élet és Tudomány és Valóság együttes előfizetés:

Egy évre: 24 600 Ft helyett 18 240 Ft
Fél évre: 12 660 Ft helyett 9840 Ft

Természet Világa és Valóság együttes előfizetés:

Egy évre: 16 440 Ft helyett 10 920 Ft
Fél évre: 8400 Ft helyett 5760 Ft

Akciónk a 2019. évre szóló, egyéves és féléves előfizetésekre érvényes!

A TIT-lapok előfizethetők a Magyar Posta Zrt.-nél:

- személyesen a postahelyeken és a kézbesítőnél
 - telefonon: +36-1-767-8262
- e-mailen: hirlapelofizetes@posta.hu
 - interneten: eshop.posta.hu
- levélben: MP Zrt., 1900 Budapest

A 2017. évi és az azelőtti lapszámaink kedvezményesen,
250 forintos áron vásárolhatók meg a szerkesztőségben.

Ára: 800 Ft • Előfizetéssel: 700 Ft

Nemzeti Kulturális Alap

